

## “ศาลปกครอง” ... ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงความยุติธรรมนี้ได้อย่างไร

### ตอนที่ ๒ ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ฉบับที่ผ่านมา นายปกครองได้พาท่านผู้อ่านไปทำความรู้จักกับศาลปกครองในส่วนของเขตอำนาจและหน้าที่ของศาลปกครองว่า คู่กรณีในคดีปกครองจะต้องมี “ฝ่ายปกครอง” เป็นคู่กรณีฝ่ายหนึ่งเสมอ และลักษณะของข้อพิพาทที่จะนำมาฟ้องต่อศาลปกครองได้จะต้องมีมูลเหตุมาจาก “การปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่” ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) – (๒) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยศาลปกครองเป็นองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าว

สำหรับ เหตุผลว่า ทำไม ? ต้องจัดตั้ง “ศาลปกครอง” ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ด้วยนั้นก็เพราะว่า รัฐในประเทศเสรีประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการคุ้มครอง “สิทธิและเสรีภาพของประชาชน” โดยหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการใด ๆ ได้จะต้องมีกฎหมายเป็นเครื่องมือและอนุญาตให้กระทำได้และต้องใช้อำนาจให้ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือภายในขอบเขตที่กฎหมายอนุญาตเท่านั้น การปกครองในรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงเป็นการปกครองโดย “กฎหมาย” หรือเรียกว่า “นิติรัฐ” (Legal state) คือ การปกครองโดยกฎหมายเป็นใหญ่ ไม่ใช่การปกครองโดยคน และเพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจอย่างถูกต้อง ไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ ศาลปกครองจึงต้องทำหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองซึ่งหากใช้อำนาจไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลปกครองก็มีอำนาจสั่งให้เพิกถอนการกระทำหรือสั่งให้กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือชดเชยค่าเสียหายให้กับประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้น ตามที่มาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๑) – (๕) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม แม้คู่กรณีหรือลักษณะข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นไปตามที่กล่าวมาแล้ว (ในตอนที่ ๑) แต่ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองยังมีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขการฟ้องคดีอีกหลายประการที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดไว้และถือเป็นเรื่องจำเป็นที่ประชาชนทั่วไปพึงรู้ เพราะหากไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขการฟ้องคดี ศาลปกครองก็มีอำนาจสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา และจำหน่ายคดีออกจากสารบบความได้

ฉบับนี้ นายปกครองจะพาท่านไปรู้จักเงื่อนไขสำคัญ คือ “ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง” ซึ่งจะต้องพิจารณา เรื่องสำคัญ ๒ ประการ

(๑) ต้องเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้จากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กล่าวคือ การที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้อำนาจกระทำการใด ๆ หรือละเลยต่อหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรนั้น มีผลทำให้ตนเองได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรงหรือไม่ อย่างไร เช่น เจ้าของช้างเป็นผู้เดือดร้อนหรือเสียหายจากการที่เทศบาลละเลยต่อหน้าที่ไม่ดูแลรักษาระบบไฟฟ้าในพื้นที่รับผิดชอบของตนทำให้เกิดกระแสไฟฟาลัดวงจรมาที่แผ่นเหล็กบนรอยต่อของสะพาน ทำให้ช้างที่เดินข้ามสะพานถูกไฟฟ้าช็อตถึงแก่ความตาย (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่

อ. ๘๔๔/๒๕๕๙) หรือกรณีเทศบาลละลายต่อหน้าที่ไม่จัดหาตะแกรงหรือฝาปิดรางระบายน้ำบนบาทวิถีถนน หรือไม่ทำเครื่องหมายเตือนทำให้คนที่วิ่งออกกำลังกายพลัดตกลงรางระบายน้ำ (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๖๙๘/๒๕๕๗) เป็นต้น

(๒) การแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายต้องมีคำบังคับของศาลปกครองตามมาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง (๑) – (๕) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองจึงต้องพิจารณาว่า การใช้อำนาจในเรื่องใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) – (๖) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ) ทำให้ตนได้รับความเสียหายและคำขอที่จะให้ศาลปกครองมีคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้น ต้องเป็นคำขอที่ศาลปกครองมีอำนาจบังคับได้ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ฟ้องว่ากฎหมายหรือคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนกฎหมายหรือคำสั่งได้ หรือฟ้องว่าหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด หรือฟ้องว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้ตนได้รับความเสียหาย ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานของรัฐชดเชยค่าเสียหาย ฯลฯ เป็นต้น

ทั้งนี้ ในการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลปกครองไม่มีอำนาจพิพากษาเกินคำขอ ผู้ฟ้องคดีจึงต้องระบุคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดที่ต้องตามความประสงค์ของตนและต้องเป็นคำขอที่สามารถแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่ตนได้

เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจมากขึ้น นายปกครองจะนำคำวินิจฉัยของศาลปกครองมาเป็นตัวอย่างให้ท่านศึกษาในฉบับต่อไป ... นะครับ !!

---